

Hundee limaanaa 6ffaa

Description

Qadaa fi Qadaratti amanuu -Kutaa 1ffaa

Samii, dachii fi wantoota isaan keessa jiran yommuu ilaallu, sirna (tartiiba) isaanii kan eeggatanniidha. Aduun, jiiyni, urjileen, samiin ol fuudhamuun, dachiin diriiruun jirenya lubbuu qabeenyitiif mijjaâ€™un, gaarreen akka shikaali dachii keessatti suuqamu, fi kkf sirna isaanii kannen eeggatanniidha. Mee aduu fi jiâ€™a haa ilaallu. Aduu fi jiiyni saâ€™aati fi sakkandii isaani eeggatanii orbiiti isaanii irra naannaâ€™u. Tokko tokkootti hin buâ€™u. Wal faalleessun hin jiru. Halkanii guyyaanis akkanuma. Kanaafu, wantoonni kunniin hundii hangaan, amalaan, yeroo fi bakkaan kan murteefamanii fi daangeefamanii jechuudha.

Wantoota kanniin hunda kan akkanatti murteessu, qindeessu fi tooâ€™atu Rabbii oltaâ€™aa malee hin jiru. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa wantoota hunda uumun dura kan beeku fi murteessudha.

Wantoonni samii fi dachii keessatti adeemsifaman hundii beekumsaa fi murtii Isaatiin adeemsifamu.

Wanti beekumsaa fi Murtii Isaa keessaa bahu tokkollee hin jiru. Sababni isaas, Inni Uumaa fi Mootii waa hundaati. Uumaan wantootaa hundaa kan uumudha. Mootiin immoo wantoota hundaa kan murteessudha.

Erga kana beekne booda al-qadaa wal qadaratti amanuun nu hin dhibuu jechuudha. Adeemsa keenya itti fufuun dura mee hiika Qadaa fi Qadar jedhu beekuuf haa tattaafannu.

Akka lugaatti **qadaa** jechuun wanta tokko xumuruu, guutu, raawwachuu fi murtii dabarsuudha. Wanti kuni fedhii, jecha, hojii ykn wanta biraa taâ€™uu dandaâ€™a. Inni qaadidha yommuu jennu inni nama murtii dabarsu jechuu keenya.

Qadar jechuun immoo wanta tokko safaruu, murteessu, hanga wanta tokkoo adda baasudha.

Akka shariaâ€™aatti garaagarummaa qadaa fi qadara jidduu jiru ilaalchisee hayyooni yaada garagaraa kennanii jiru. Akka nuuf salphatuuf hiika caalaatti Aayaata (keyyattoota) Qurâ€™aanaatti dhiyaatu haa fudhannu.

Qadar jechuun wanti hundii uumamuun ykn raawwatamuun dura amala, hamma, yeroo, bakka isaa fi kan kana fakkaatan murteessu fi katabuudha. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa wanti tokko uumamuun ykn raawwatamuun dura murteesse fi katabee jira. Rabbiin biratti wanti hunduu kan murtaaâ€™edha.

Qadaa jechuun immoo wanta duraan murtaaâ€™e hojii irra oolchu fi xumuruudha.[\[1\]](#) Qurâ€™aana keessatti ni jedha,

﴿فَقَضَيْنَ سَبْعَ سَمَوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ﴾

â€œGuyyaa lama keessatti samii torba godhee xumuree (qadaa)â€ Suuratu Fussilat 41:12
Kanaafu, qadaa fi qadar kan wal keessa seenaniidha.

Qadaa fi qadaratti amanuun hundee iimaanaa keessaa tokko. Malaaykaan Jibriil (aleyh salaam) gara Nabiyyii (SAW) dhufuun â€œWaaâ€™ee iimaana natti himiâ€ jedheen. Ergamaan Rabbiis ni jedhan, â€œ[Imaana jechuun]Rabbitti, Malaykoota Isaatti, kitaabban Isaatti, Ergamtoota Isaatti, Guyyaa Dhumaatti fi keyriis taâ€™e sharriis taâ€™e qadaratti amanuudha.â€ Jibrilis, â€œDhugaa dubbatte.â€ jedhe. [Sahih Muslim 8](#)

Qadaa fi qadaratti amanuun wantoota afur of keessaa qaba.

Iffaaâ€“ Rabbiin wantoota hundaa dimshaashaa fi takka takkaan yeroo hundaa akka beeku amanu. Rabbiin wanta darbe, gara fuunduraatti dhufuu fi wanta ammatti taâ€™u hunda beeka. Hojii gabroottan Isaa hunda takka takkaan beeka. Wantoonni hundi uumamuun dura takka takkaan isaan beeka. Rabbiin waa wallaalu fi dagachuu irraa qulqulluudha. Rabbiin Azza wa jalla ni jedha:

﴿وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيَّا﴾

â€œGooftaan kee dagataa hin taane.â€ (Suuratu Mariyam 19:64)
Gonkumaa Rabbiin homaa hin dagatu.

﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾

â€œRabbiti sodaadhaa, Akka Rabbiti waan hundaa Beekaa taâ€™es beekaaâ€ Suuratu Al-Baqarah 2:231

Beekumsi Rabbii beekumsa ilma namaatiin gonkumaa wal bira hin qabamu. Beekumsi ilma namaa gabaaba, daangeefamaa fi wallaalummaan booda kan argamuudha. Beekumsi Rabbii oltaâ€™aa immoo daangaa hin qabu, wantoota hundaa kan marsee fi abadii (zalaalamii) kan taâ€™eedha.

2ffaa-Rabbiti subhaanahu wa taâ€™aalaa wantoota raawwataman ykn uumaman hundaa Lawhal Mahfuuz keessatti akka barreesse ykn katabe amanuu. Rabbiti Subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

أَلْمَرْ تَعْلَمَ أَنَّهُ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ

إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

â€œSila Rabbiin wantoota samii fi dachii keessa jiran hunda akka beekuu hin beektuu?

Dhugumatti, kun kitaaba (Lawhal Mahfuuz) keessa jira. Dhugumatti, kun Rabbi irratti laafaa dha.â€ (Al-hajji: 70).

Rabbiin wanta ifa bahee fi dhokataa, keessaa fi alaa, wantoota dachii fi samii keessa jiran hunda takka takkaan ni beeka. Kunniin kitaaba keessatti kan barreefamaniidha. Maqaan kitaaba kanaas, Lahwal Mahfuuz. Akka yaada keessaniitti wantoota hundaa beekun ulfaata isinitti haa fakkaatu malee Rabbiin wantoota hundaa beekumsaan marsuu fi kitaaba keessatti barreessun waan Isatti ulfaatu miti. Jalqaba irraa kaase hanga Guyyaa Qiyaamatti wanta adeemsifaman hunda katabuun Rabbiin irratti baayâ€™ee salphaadha.

Lahwal Mahfuuz Qurâ€™aana keessatti maqaaleen adda addaa kennameefi jira. Isaanis: Al-Kitaab (Kitaaba), Al-Kitaabul Mubiin (Kitaaba ifa taâ€™e), Al-Imaamul Mubiin, Ummul Kitaab fi Al-Kitaabul Masxuur.

3ffaa- Wantoonni argaman hundi fedhii Rabbiitiin qofa akka argaman ykn uumaman amanu. Kuni hojii Isaatiin yookiin hojii uumamtootiin kan wal qabate taâ€™u dandaâ€™u. Fedhii Isaatiin ala wanti raawwatamu tokkollee hin jiru. Wanti Inni fedhe ni taâ€™a, wanti Inni hin feene hin taâ€™u. Rabbiin Oltaâ€™aan ni jedha:

﴿وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ﴾

â€œRabbiin kee waan fedhe uuma, ni filatas.â€ Suuratu Al-Qasas 28:68

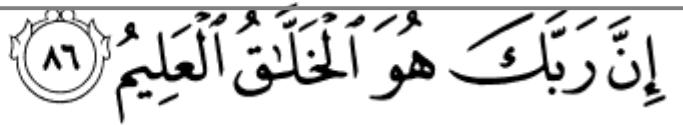
â€œRabbiin wanta fedhe hojjata.â€ Suuratu Ibraahim 14:27

4ffaa- Rabbiin Uumaa waan hundaa akka taâ€™e amanuu- Wantoota jiran hunda kan uumee Rabbiin akka taâ€™e amanuudha. Rabbiin (Azza wa Jalla) ni jedha:

﴿اللَّهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ﴾

â€œRabbiin Uumaa waan hundaati. Inni waan hundaa irrattis tiksadha.â€ Suuratu Az-Zumar 39:62

Ammas ni jedha:

â€œDhugumatti, Rabbiin kee Isatu akkaan Uumaa, Beekaadha.â€ Suuratu Al-Hijr 15:86

â€œAjajni Isaa yoo waan tokko fedhe, â€œTaâ€™iaâ€™echuma qofa; yoosu taâ€™aâ€™
Suuratu Yaasin 36:82

Rabbiin Qulqullaaâ€™an oltaâ€™e wanta tokko hojjachuu ykn uumuu yoo fedhe, â€˜Taâ€™iaâ€™ jedha. Wanti sunis yeroma san taâ€™ee argama.

Rabbiin Oltaâ€™aan wantoota namoonni hojjatan kan uumudha. Garuu kan hojjatu namoota. Fakkeenyaf, dhagaa, sibiila, muka fi kkf kan uume Rabbiidha. Namoonni immoo dhagaa, sibiila fi muka walitti fiduun mana ijaaru. Kanaafu, wanta namoonni hojjatan dhugaan kan uume Rabbii Oltaâ€™aadha jechuudha. Osoo Inni sibiila, dhagaa fi kkf uumu baatee silaa namoonni mana ijaaru dandaâ€™u? Mee telefoona fi elektrooniksi harkaa qabnu haa ilaallu. Ilmi namaa meeshaa dheedhii telefoonni fi elektrooniksin biroo irraa hojjataman mataa isaatiin uumuu dandaâ€™aa? Gonkumaa uumuu hin dandaâ€™u. Wantuma Rabbiin oltaâ€™aan uumee walitti fiduun telefoona ykn kompiyutara hojjatan. Ammas tooftaa fi beekumsa ittiin hojjataniin kan kenneef Rabbiidha. Kanaafu, wanta namoonni hojjatan dhugaan kan uume Rabbii Oltaâ€™aadha jechuudha.

Haala armaan oliitti ibsine kanaan qadaratti amanuun namoonni fedhii fi dandeetti wanta tokkoo qabaachun wal hin faallessu. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala fedhii fi dandeetti isaan keessatti uumee jira. Fedhii fi dandeetti kanaan wanta fedhan akka hojjatan bilisummaa isaaniif kenne jira. Fedhii fi dandeetti kanatti fayyadamuun waan Inni itti ajaje yoo hojjatan, mindaa akka isaaniif kenu waadaa galee jira. Ammas, fedhii fi dandeetti kanatti fayyadamuun wanta badaa Inni dhoowwe yoo hojjatan akka adabu waadaa galee jira. Kanaafu, namni tokko, â€œBadiin ani hojjadhe, wanta Rabbiin murteessedhaâ€™ jechuun mormuu fi fincila agarsiisu hin qabu.

Wanta Sheekhul Islaam ibn Taymiyaan (rahimahullahu) jedhe, yaada armaan olii kanaaf furmaata ni taâ€™a jedheen yaada.

â€œQadaratti ni amanan malee ittiin hin morman. Gabrichi yeroo musiiban (balaan) isatti buâ€™u, gara Qadaraa (Murtii Rabbii) akka deebiâ€™u ajajama. Yeroo badii (zanbii) hojjate immoo araarama Rabbii akka kadhatu ajajama. Akkuma Rabbiin jedhe,

﴿فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ﴾

â€œObsi! Dhugumatti waadaan Rabbii dhugaadha. Dilii (cubbuu) keetifis araarama kadhu.â€ Suuratu Ghaafir 40:55â€ [2]

Kanaafu, namni yommuu musiiban isatti buutu murtii Rabbii akka taâ€™e beekun obsuu qaba. Yommuu badii hojjatu immoo Rabbiin irraa araarama kadhachuun isarra jira.

Guduunfaa

âœ•Qadaa fi Qadaratti amanuun hundee iimaanaa keessaa tokkoodha.

âœ•**Qadara** jechuun wanti hundi raawwatamuun ykn uumamuun dura murtii Rabbiin murteesse fi katabeedha.

âœ•**Qadaa** jechuun immoo wanta murtaaâ€™e hojii irra oolchu fi xumuruudha.

âœ•Qadaa fi Qadaratti amanuun wantoota afur of keessaa qaba:

- Rabbiin wanta hundaa akka beeku amanuu
 - Wantoota kanniin hundaa Lawhal Mahfuuz (Galmeeggamaa) keessatti Rabbiin akka katabee amanuu
 - Wantoonni hundii fedhii Isaatiin qofa akka raawwataman amanuu
 - Wantoota hundaa kan Uumee Rabbiin akka taâ€™e amanuudha.
-

Kitaabban Wabii:

[1] [Al-Qadaa wal qadar](#)â€“ Umar Ashqar, Fuula 21-25,

Divine Will and Predestination (Hiika kitaaba armaan olii)

[al-aqidatul Islaamiyyatu wa ususuhaa](#) By Abdurahmaan Hasan Madiniyyi, fuula 625-627

Shariih Usuuli salaasa Fuula 111-112 Ibn Useymiin

[Taysirul Kariimil Rahmaani fii tafsiiri Kalaamil Mannaani](#)â€“ Abdurahmaan Naasir Saâ€™dii

[2] [Hayaatu Salaf; beyna al-qawli wa al-amali](#) fuula 20, footnote

Date Created

January 5, 2019

Author

admin